

Summary

The article searches the basic events of international projects to solve the problems of the Chernobyl disaster and the status of their realization.

Key words: Chernobyl disaster, international events, sarcophagus, and the «Shelter» INSA (International Nuclear Safety Agency).

Отримано 5.08.2011

С. М. СЕРГЄЄВА

Світлана Миколаївна Сергєєва, кандидат юридичних наук, доцент Інституту управління і права Запорізького національного технічного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Особливе місце в комплексі прав людини займають права жінок. Будучи невід'ємною частиною прав людини, вони, на жаль, повною мірою не реалізуються в жодній державі. У наш час ця проблема набуває особливої актуальності не лише у зв'язку зі зростанням ролі жінок у різних сферах суспільного життя, а й у зв'язку з численними фактами порушення їх прав, включаючи недотримання міжнародно-правового принципу рівноправності чоловіків та жінок, а саме недотримання права жінок на участь у здійсненні міжнародної і внутрішньодержавної політики, недостатній захист жінок від насильства, міжнародна торгівля жінками, недостатнє виконання міжнародних стандартів, які стосуються охорони здоров'я жінок, внаслідок чого зберігається високий рівень материнської і дитячої смертності, нерівність між чоловіками і жінками у сфері праці тощо. Усвідомлення державами того факту, що права жінок є складовою і невід'ємною частиною прав людини, визначає нове розуміння, по-перше, змісту прав жінок, по-друге, необхідності їх забезпечення всіма державами для побудови демократичного суспільства, і, по-третє, розробки механізмів захисту прав жінок.

Вперше питання захисту прав жінок почали аналізувати західні вчені, а тому й понині саме їх наукові розробки цих питань домінують у світовій науці (Х. Чарльсворт, В. Брайтон, Е. Бредні, М. Дженіс, Д. Кроуфорд, Х. Крюгер, Ф. Лич). Особливе місце посідають праці канадської дослідниці Р. Кук, яка виділяє міжнародне право прав жінок в окрему галузь, обґрунтовуючи це тим, що права жінок не укладаються в традиційне розуміння прав людини і тому не можуть бути забезпечені в рамках існуючої доктрини міжнародного захисту прав людини. Серед російських дослідників проблем прав жінок можна назвати імена О. Коршунової, Г. Дмитрієвої, Р. Смірної, Л. Завадської, С. Полєніної, А. Чеботарьової, О. Лукашової. Проблемам забезпечення і міжнародного захисту прав жінок присвячені роботи українських вчених М. Баймуратова, М. Буроменського, Т. Заворотченко, В. Іваненко, Н. Оніщенко, Л. Пастухової, Н. Плахотнюка, Ж. Пустовіт, О. Рудневої, А. Федорової, К. Левченко, А. Слатвицької, К. Чижмарь, Р. Рекха та ін. Водночас в українській науці замало праць, в яких аналізувалися б історико-правові аспекти міжнародного захисту прав жінок. У цьому зв'язку метою статті є аналіз основних етапів історії розвитку, змісту і сучасного стану комплексу проблем міжнародно-правового захисту прав жінок.

Розробка та підйом на рівень міжнародних стандартів концепції прав людини є одним з найважливіших досягнень цивілізації. Не буде перебільшенням ствердити, що в цьому питанні міжнародне та внутрішнє державне право збагатили одне одного¹. Національне право низки держав, в першу чергу Франції та США, що сформувалося під впливом великих революцій, які мали місце в кінці XVIII ст., вплинуло на становлення та розвиток в міжнародному праві принципів та норм, що стосуються прав людини. У свою чергу міжнародне право позитивно вплинуло на закріплення в законодавстві держав основних прав та свобод людини. Загалом права людини з позиції міжнародного права – це права, суттєві для характеристики правового положення особи в будь-якому сучасному суспільстві². Різні суспільства мають різні соціальні можливості для забезпечення прав людини. Але для держав є характерним певний збіг поглядів на те, які права мають бути надані індивідам та закріплені в національних законах. Реальне забезпечення цих прав може бути різним і ґрунтується на рівні розвитку певного суспільства, на нього впливають національні, релігійні та інші особливості³. Ці загальні положення повною мірою стосуються й прав жінок.

Не можна вважати, що усвідомлення жінками своїх політичних та громадянських прав відбулося тільки в теперішній час або одночасно з розповсюдженням у світі в XIX–XX ст.ст. ідей лібералізму та соціалізму⁴. Так, французька письменниця і громадська діячка Олімпія де Гуж вбачала у знаменитій Декларації прав людини та громадянина 1789 р. явне применшення прав жінок, а тому у 1791 р. опублікувала свою «Декларацію прав жінки та громадянки», в якій обстоювала необхідність рівноправ'я чоловіків та жінок, що на той час не сприймалося ні елітами, ні суспільством⁵. Більш того, навіть надання жінкам виборчих прав (можливість го-

лосувати на парламентських та інших виборах і можливість бути обраною) відбувалося поступово, зустрічаючи значний опір консервативної частини населення та еліти більшості країн. Першою у світі надала жінкам виборче право Нова Зеландія (1893 р.). Інші розвинуті держави зробили це, як правило, після Першої світової війни або протягом 20–30 рр. XX ст. Триваліше за всіх європейських країн «чинили опір» визнанню формальної рівності прав чоловіків та жінок у виборчій сфері Швейцарія і Ліхтенштейн. Лише у 1971 р. після неодноразових безуспішних спроб швейцарські чоловіки-парламентарії проголосували за надання жінкам виборчого права. Ліхтенштейн надав таке право жінкам ще пізніше – у 1984 р.⁶ У цілому суфражистський рух сприяв позитивним змінам у XIX–XX ст.ст. і хоча жінки не змогли реалізувати свої плани щодо рівноправності з чоловіками, проте за ними було визнане право на працю, рівні права в спадкуванні майна, обмежена батьківська влада над неповнолітніми дітьми, надане однакове право розлучення⁷.

Загалом певні зміни в правовому становищі жінок відбулися тільки на початку XX ст. Так, у 1902 р. в Гаазі були прийняті міжнародні конвенції, що стосувалися колізій національних законів з питань шлюбу, розлучення та опіки над неповнолітніми, а в 1904 р. та в 1910 р. – міжнародні конвенції, що стосувалися заборони торгівлі жінками та дітьми⁸. Міжнародне співробітництво держав, яке мало відношення до прав жінок, здійснювалося в трьох ключових напрямках: боротьба зі злочинністю (наприклад, протидія проституції); вирішення колізій національного права держав з різних питань (наприклад, щодо громадянства жінок); міжнародне регулювання праці (наприклад, особлива охорона жіночої праці). Своїм існуванням ці норми опосередковано слугували захисту тих або інших прав жінок, зокрема, на життя, свободу, особисту недоторканість, права на громадянство, на особливу охорону праці. Хоча, як правило, власне захист прав жінок не ставився державами за мету при підписанні такого роду міжнародних угод⁹. Зокрема, до кінця Першої світової війни була укладена ціла низка міжнародних договорів (багатосторонніх та двосторонніх), які певною мірою регулювали питання громадянства заміжньої жінки. Проте мета забезпечення визнання прав жінок та досягнення рівності не ставилося і в більш пізній багатосторонній конвенції, що регулює цю проблему, – Гаазькій конвенції 1930 р., головною метою якої було попередження без громадянства та подвійного громадянства. Не дивлячись на те, що ця конвенція виходить з підпорядкованості громадянства дружини громадянству чоловіка, вона об'єктивно сприяла певному поліпшенню становища жінок¹⁰. Одним з основних напрямів співробітництва держав у галузі захисту прав жінок у 20–30 рр. XX ст. була діяльність Міжнародної організації праці (МОП), яка була заснована у 1919 р. Згідно з її Статутом¹¹ основною метою МОП було сприяння терміновому поліпшенню умов праці та життя трудящих, необхідного для досягнення загальному миру «на основі соціальної справедливості». Проте і в її рамках питання про досягнення повного рівноправ'я жінок з чоловіками не ставилося, а йшлося про захист окремого, хоча і досить важливого права, – права жінки на особливу охорону її праці, пов'язану з материнством¹². Питання про правове становище жінок розглядалися Лігою Націй на 16-й сесії Зборів у 1935 р. Але відповідні заходи, розроблені цими Зборами, не вдалося реалізувати у зв'язку із початком Другої світової війни¹³.

У червні 1945 р. була створена ООН, у Статут¹⁴ якої були включені чіткі і всеосяжні положення, що стосуються принципу недискримінації на підставі статі. Статут ООН посилається на «рівноправ'я чоловіків і жінок» та вимагає «заохочення і розвитку пошани до прав людини і основних свобод для всіх» без відмінностей статі (ст. 2). Одним з перших кроків ООН було прийняття 10 грудня 1948 р. Загальної декларації прав людини. Одне з найважливіших її положень закріплене в ст. 2, де вказується, що «кожна людина повинна володіти всіма правами і всіма свободами, проголошеними в Декларації, без жодної відмінності стосовно раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, майнового, станового або іншого положення»¹⁵.

У системі ООН більшість заходів, спрямованих на реалізацію принципу рівноправності чоловіків та жінок, були розроблені Комісією зі становища жінок, яка є функціональним підрозділом Економічної і Соціальної ради ООН (ЕКОСОР). Комісія була заснована резолюцією ЕКОСОР 11 (II) 21 червня 1946 р. До її складу входять по одному представникові від кожної з держав-членів ООН. У функції Комісії входять, зокрема, підготовка рекомендацій і доповідей ЕКОСОР із захисту прав жінок в політичній, економічній і соціальній сферах і в галузі освіти, надання рекомендацій з термінових проблем щодо прав жінок з метою втілення в життя принципу рівноправ'я чоловіків і жінок, а також розробка пропозицій щодо здійснення таких рекомендацій¹⁶. Важливі ініціативи щодо реалізації заходів з метою сприяння рівності чоловіків і жінок були здійснені Генеральною Асамблеєю ООН. Так, 7 листопада 1967 р. після чотирьох років дискусій і ретельної редакційної роботи в Комісії зі становища жінок Генеральною Асамблеєю в резолюції 2263 (XXII) була одностайно прийнята Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок.

Окрім того, органами системи ООН ухвалено ряд міжнародно-правових документів, що стосуються конкретних прав жінок. До їх числа належать, зокрема, Конвенція 1952 р. про політичні права жінок, Конвенція 1957 р. про громадянство заміжньої жінки, Конвенція 1962 р. про згоду на вступ до шлюбу, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів, а також Рекомендація до неї 1965 р., Декларація 1974 р. про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів¹⁷. У резолюції 3010 (XXVII) від 18 грудня 1972 р. Генеральна Асамблея ООН проголосила 1975 р. Міжнародним роком жінок і постановила присвятити цей рік активним діям, спрямованим на забезпечення більшої рівності між чоловіками і жінками, забезпеченню повної участі жінок в економічному, соціальному, культурному розвитку на національному, регіональному і міжнародному рівнях. Резолюцією 3520 (XXX) від 15 грудня 1975 р. ООН проголосила

період 1976–1985 рр. Десятиліттям жінки ООН під гаслом: «Рівність, розвиток, мир». У рамках Міжнародного року жінок в 1975 р. в Мехіко відбулася перша Всесвітня конференція зі становища жінок¹⁸.

Ключовим міжнародним актом з питання захисту прав жінок нині є Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, яка була ухвалена і відкрита для підписання та ратифікації резолюцією Генеральної Асамблеї 34/180 від 18 грудня 1979 р¹⁹. Найбільш істотне значення, з точки зору захисту індивідуальних і колективних прав жінок, мають ст.ст. 1 і 4 цієї Конвенції. У першій з них дається визначення поняття «дискримінація щодо жінок», а в другій роз'яснюється, які тимчасові заходи не вважаються дискримінаційними відносно чоловіків. Зокрема, згідно із ст. 1 Конвенції. «поняття дискримінації стосовно жінок означає будь-яку відмінність, виключення або обмеження за ознакою статі, яке спрямоване на послаблення або зводить нанівець визнання або здійснення жінками незалежно від їх сімейного стану, на основі рівноправ'я чоловіків і жінок, прав людини і основних свобод в політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній і іншій сфері». Разом із тим, згідно із ст. 4 згаданої Конвенції, не вважається дискримінаційним вживання державами-учасниками не лише заходів з охорони материнства, а й «тимчасових спеціальних заходів, спрямованих на прискорення встановлення фактичної рівності між чоловіками і жінками». У міжнародно-правовій доктрині такі заходи називаються «позитивна дискримінація». Тим самим згадана Конвенція внесла істотні корективи в трактування прав людини, яке склалося ще з часів Французької революції XVIII ст., оскільки вперше світовою спільнотою в один ряд з категоріями «свобода» і «рівність» як передумовами і сутністю прав людини була поставлена категорія «справедливість».

Станом на початок 2011 р. цю Конвенцію ООН ратифікували 186 держав світу. США підписали, але не ратифікували цей документ (вони дотримуються більшості її норм *de facto*). І лише 6 держав світу взагалі не підписали Конвенцію: з них три ісламські (Іран, Судан, Сомалі) і три країни Океанії (Палау, Науру і Тонга)²⁰. У 1999 р. Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 54/4 до цієї Конвенції був ухвалений Факультативний протокол, який набув чинності у 2000 р. Цей протокол передбачає спеціальний механізм скарг на порушення країнами-учасницями норм Конвенції 1979 р. Відповідно до ст. 15(1) Факультативного протоколу цей документ відкритий для підписання будь-якою державою, що ратифікувала Конвенцію²¹. На цей час протокол підписали 79 держав світу.

В межах або під егідою ООН відбулася ціла низка міжнародних конференцій та інших заходів, присвячених питанням захисту прав жінок. Зокрема, у 1980 р. в Копенгагені відбулася Друга Всесвітня конференція ООН з прав жінок, на якій були розглянуті додаткові підтеми: «Освіта, зайнятість та охорона здоров'я»²². Істотний внесок в трактування поняття «рівність статей» внесла Третя Всесвітня конференція зі становища жінок (Найробі, Кенія, 1985 р.), на якій рівність почала розглядатися не лише як суто правове поняття, тобто ліквідація дискримінації *de jure*, але і як рівність фактичних можливостей для участі жінок в процесі суспільного розвитку. Внаслідок того, що найбільшим стражданням в умовах військових конфліктів і будь-яких озброєних конфліктів піддаються жінки і діти, до порядку денного Всесвітньої конференції з прав людини, що відбулася 1993 р. у Відні, було вперше включено як самостійний пункт порядку денного питання про права жінок як невід'ємну складову і невіддільну частину загальних прав людини. У 1995 р. в Пекіні відбулася четверта за рахунком Всесвітня конференція зі становища жінок, на якій були прийняті Пекінська декларація і Платформа дій. Пекінська платформа дій по праву вважається порядком денним для розширення можливостей жінок. Її мета – прискорення здійснення Найробіських перспективних стратегій в галузі поліпшення становища жінок, які були прийняті на Всесвітній конференції в Найробі в 1985 р., а також усунення всіх перешкод на шляху активного залучення жінок в усі галузі суспільного та приватного життя. У Платформі визначено 12 найважливіших проблемних галузей, серед яких бідність серед жінок, можливості в галузі освіти, охорона здоров'я, нерівноправне представництво жінок в структурах влади і участь в ухваленні рішень тощо. У Платформі також запропоновані стратегічні цілі і заходи, які необхідно прийняти урядам, міжнародному співтовариству, неурядовим організаціям і приватному сектору для досягнення загаданих цілей²³. У 2000 р. за ініціативою Канади на засіданні Комісії ООН з прав людини обговорювалися проблеми, що стосуються прав жінок і зачіпають питання сексуального насильства, репродуктивного здоров'я, впливу порнографії, використання жінки як робочої сили і безправ'я жінок-мігрантів. Крім того, у червні 2000 р. в Нью-Йорку відбулася спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН під назвою «Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і світ в XXI столітті», в ході якої був проведений огляд і дана оцінка практичної діяльності з акцентом на приклади, що стосуються передової практики, позитивних дій, здобутих уроків, наявних перешкод і невирішених ключових проблем, а також намічені подальші заходи та ініціативи, спрямовані на досягнення рівності жінок та чоловіків у наступному тисячолітті.

На жаль, в сучасному світі рішення, що впливають на життя всіх людей, в більшості своїй все ще приймаються чоловіками, а проблеми жінок майже повсюдно вирішуються в другу чергу. Жінки продовжують стикатися з прихованою або явною дискримінацією і маргіналізацією та значно меншою мірою, порівняно із чоловіками, користуються плодами розвитку суспільства, складаючи 70 % бідного населення світу²⁴. Саме тому назріла необхідність пошуку шляхів розширення прав і можливостей жінок для того, аби вони могли висунути свої власні пріоритети та цінності як рівноправних партнерів чоловіків в процесі ухвалення рішень на всіх рівнях.

Підсумовуючи, можна зробити наступні висновки. Значення прав людини є визначальним у формуванні як національного, так і міжнародного права. З правової точки зору процес глобалізації полягає в переведенні

проблеми прав людини в цілому і прав жінок зокрема із суто національного рівня на рівень міжнародного права, наслідком чого стало, з одного боку, прийняття ряду присвячених гендерній проблематиці міжнародних конвенцій і декларацій, а з іншого боку, визнання індивідуума, незалежно від статі, суб'єктом міжнародного права з усіма правами, обов'язками і можливостями, які слідує із цього.

Ідея захисту прав жінок з'явилася наприкінці 18 ст. в епоху буржуазних революцій (Франція, США), а пізніше розвивалася протягом 19 ст., переважно в межах політичних ідеологій лібералізму та соціалізму. В цей період виник рух суфражизму, представниці якого обстоювали надання жінкам виборчих прав (уперше це сталося в Новій Зеландії у 1893 р.). Перші міжнародно-правові акти, які тією або іншою мірою стосуються захисту прав жінок, з'явилися на початку ХХ ст. і торкалися переважно питань громадянства заміжньої жінки, протидії проституції і порнографії, а також захисту окремих трудових прав жінок (МОП). У системі ООН більшість заходів в сфері захисту прав жінок розроблені в Комісії зі становища жінок, яка є спеціальним органом ЕКОСОП. Органами системи ООН прийнятий ряд міжнародно-правових документів, що стосуються окремих прав жінок (Конвенція 1952 р. про політичні права жінок, Конвенція 1957 р. про громадянство заміжньої жінки, Конвенція 1962 р. про згоду на вступ до шлюбу, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів та ін.).

На міжнародному рівні в русі за права жінок виділяються дві основні фази. Перша – це фаза боротьби проти дискримінації, яка завершилася прийняттям ООН у 1979 р. Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Цей документ регулює питання захисту жінок від дискримінації в сфері охорони здоров'я і освіти, ставлення до них з боку суспільства, участі в політичному житті та рівності прав в сім'ї. Друга фаза почалася в 80-ті рр. ХХ ст. У цей час питання насильства проти жінок і підхід до прав жінок в контексті захисту прав людини вийшли на передній план. Важлива роль в розробці та реалізації заходів і програм із поліпшення становища жінок, окрім згаданої Комісії зі становища жінок, належить Жіночому Фонду розвитку ООН (ЮНІФЕМ) та Міжнародному навчальному і науково-дослідному інституту з питань поліпшення становища жінок (дії з 1976 р.; штаб-квартира у Санто-Домінго).

Усе це свідчить про те, що процес становлення та розвитку інституту захисту прав жінок має власну досить тривалу історію та складає незамінний досвід для регулювання відносин між державами щодо забезпечення недискримінаційного положення та досягнення рівноправності чоловіків і жінок.

¹ Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: Учебник для юрид. фак. и вузов. – М.: БЕК, 1996. – 371 с. – С. 119.

² Міжнародне право: Основні галузі: Підручник / За ред. В. Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2004. – 816 с. – С. 198–200.

³ Права человека: Учебник для вузов / Отв. ред. Е. А. Лукашева. – М.: НОРМА, 2003. – 573 с. – С. 35–40; Карташкин В. А. Права человека в международном и внутригосударственном праве. – М.: Юрид. лит., 1995. – 268 с. – С. 23–31.

⁴ Кориунов Е. Н. Международная защита прав женщин. – М.: Международные отношения, 1975. – 96 с. – С. 34; Ломакина М. В. Международная защита прав женщин // Московский журнал международного права. – 1996. – № 3. – С. 38–40.

⁵ Olympe_de_Gouges // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://fr.wikipedia.org/wiki/Olympe_de_Gouges

⁶ Women's_suffrage // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Women's_suffrage

⁷ Дашиковська О. Р. Правове становище жінки в аспекті гендерної рівності: загальнотеоретичний аналіз: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01 [Електронний ресурс] / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2008. – 35 с. – С. 14. / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/eb/ep.html>

⁸ Международные конвенции и декларации о правах женщин и детей: Сборник универсальных и региональных международных документов / Сост.: Корбут Л. В., Поленина С. В.; [Консорциум женских неправит. объединений]. – 2-е изд. – М.: ИЦ-Гарант, 1998. – 264 с. – С. 75–110.

⁹ Дмитриева Г. К. Международная защита прав женщин. – 2-е изд., доп. и перераб. – К.: Вища шк. Издательство при КГУ, 1985. – 157 с. – С. 51–56.

¹⁰ Шакуро Е. Становление и развитие международной защиты прав женщин // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2000. – № 4. – С. 19–21.

¹¹ Статут Міжнародної Організації Праці // [Електронний ресурс] / Режим доступу: // <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.4403.2&nobreak=1>

¹² Кориунов Е. Н. Вказана праця. – С. 32–34.

¹³ Чижмарь К. І. Міжнародні стандарти рівноправ'я та захисту прав жінок та практика України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 [Електронний ресурс] / Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2007. – 19 с. – С. 12. / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/eb/ep.html>

¹⁴ Устав Организации Объединённых Наций // [Електронний ресурс] / Режим доступу: // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_010

¹⁵ Загальна декларація прав людини // Права людини. Міжнародні договори України. – К.: Юрінформ, 1992. – С. 20.

¹⁶ Рубина И. Е. Деятельность государств в области ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин // Московский журнал международного права. – 2000. – № 4. – С. 234–236.

¹⁷ Чижмарь К. І. Принцип рівності прав жінок і чоловіків у міжнародному праві // Право України. – 2001. – № 3. – С. 4–5.

¹⁸ Слатвицька А. В. Міжнародний захист економічних прав жінок: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 [Електронний ресурс] / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – 20 с. – С. 11–13. // Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/eb/ep.html>

¹⁹ Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // Права людини: Міжнародні договори України. – К., 1992. – С. 109–146.

²⁰ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women // [Електронний ресурс] / Режим доступу: // http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&lang=en

²¹ Руднева О. М., Христова Г. О. Процедура контролю за виконанням державою зобов'язань згідно з Конвенцією про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок // Вісник Верховного суду України. – 2006. – № 5. – С. 41.

²² Рекха Р. Д. Развитие механизмов и процедур защиты прав женщин в рамках международных организаций: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 [Електронний ресурс] / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1999. – 19 с. – С. 13. / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html>

²³ Ломакина М. В. Вказана праця. – С. 40–42.

²⁴ Дашковська О. Р. Національні державно-правові механізми захисту прав жінки: світовий досвід і шляхи вдосконалення // Вісник Академії правових наук України. – 2004. – № 2 (37). – С. 199–200.

Резюме

Статтю присвячено висвітленню та аналізу основних етапів історії розвитку, змісту і сучасного стану комплексу проблем міжнародно-правового захисту прав жінок.

Ключові слова: глобалізація, міжнародне право, міжнародні договори, національне право, права людини, дискримінація, міжнародно-правовий захист прав жінок, принцип рівноправності.

Резюме

Статья посвящена освещению и анализу основных этапов истории развития, содержания и современного состояния комплекса проблем международно-правовой защиты прав женщин.

Ключевые слова: глобализация, международное право, международные договоры, национальное право, права человека, дискриминация, международно-правовая защита прав женщин, принцип равноправия.

Summary

The article is devoted to coverage and analysis of the main stages of the history, content and the current state of the complex problems of international legal protection of women's rights.

Keywords: globalization, international law, international treaties, domestic law, human rights, discrimination, international legal protection of women's rights, the principle of equality.

Отримано 17.05.2011

3. В. ТРОПІН

Захар Володимирович Тропін, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ ЗА ДОГОВОРОМ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ХАРТІЇ

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. необхідність міжнародно-правового врегулювання енергетичних відносин набула значної актуальності. Один з виходів юристи-міжнародники вбачали у створенні багатостороннього міжнародного договору, який би комплексно регулював питання міжнародних енергетичних відносин. Таким документом став Договір до Енергетичної Хартії (ДЕХ) як основний документ процесу Європейської Енергетичної Хартії. Коло питань, які охоплюють положення ДЕХ, можна розбити на п'ять основних напрямів: захист та сприяння інвестиціям, торгівля енергетичними матеріалами та продуктами, транзит енергоресурсів, захист навколишнього середовища та підвищення енергоефективності. Така складність предмету правового регулювання зумовила те, що механізм вирішення спорів був створений на основі закріплення окремих засобів вирішення спорів, які б могли виникнути з тих чи інших питань реалізації ДЕХ, за кожним з означених вище напрямів. Такий підхід є доволі інноваційним для сучасного міжнародного права і майже єдиний його аналог можна знайти в Угоді НАФТА. Водночас саме ця інноваційність стала причиною певних проблемних питань реалізації цього механізму. Необхідність їх розгляду також зумовлена відсутністю в Україні досліджень не лише проблем реалізації механізму вирішення міжнародних спорів за ДЕХ, але й взагалі матеріальних положень цього договору.

Загалом механізм вирішення міжнародних спорів за ДЕХ можна розподілити на засоби вирішення міждержавних спорів та засоби вирішення інвестиційних спорів. Перші в свою чергу поділяються на такі види: загальні засоби вирішення спорів між державами; вирішення транзитних спорів; вирішення спорів стосовно пов'язаних з торгівлею положень та пов'язаних з торгівлею інвестиційних заходів; вирішення спорів щодо конкуренції; вирішення спорів щодо охорони навколишнього середовища та елементи вирішення податкових питань. Останні застосовуються як щодо засобів вирішення спорів між державами, так і до засобів вирішення інвестиційних спорів. Всі вони складають єдиний механізм вирішення міжнародних спорів за ДЕХ. Причому, засоби вирішення міжнародних спорів за ДЕХ становлять саме «механізм» вирішення